АНБАН

150 ш.

Иаарту аурок

аконспект анбанҧхьаразы

1«А» акласс аҿы имҩаҧгаз.

АМҨАҦГАҨ:

В.К. Аргәын ихьз зху
Гәдоуҭәи абжь. аҧсуа школ №2
арҵаҩы

АҨЗБА АНЖЕЛА
КОНСТАНТИН – иҧҳа

2015ш.

Аурок ахкы: ашьақәырҕәҕәаратә урок

Атема: Ашьҭыбжь б( ) анбанқәа Бб.

Ақәкы: ашьҭыбжь (б) иазкны ироуз адырраҟәа рышьақәырҕәҕәара; ииашаны цырала, еишьҭаргыланы, еилкааны, исахьаркны аԥхьаразы алшарақәа рыҭара; рыхшыҩ, ражәаҳәа, ржәар рхәыцра арҿиара; аԥсабара абзиабара рылаазара.

Ахархәагақәа: арцага шәҟәы «Анбан», анбантә касса, ацырақәа, ажәақәа зну акарточкақәа, **абна асахьа**, **алу асахьа.**

Аурок ацашьа

I. Аиҿкааратә хәҭа

Арҵ: Ахәыҷқәа, иахьа анбан ԥхьара аурок егьырҭ аурокқәа иаарылукаауа имҩаԥаагароуп. Избан акәзар, уи иазкхоит ҳарҵага шәҟәы «Анбан» 150 шықәса ахыҵра.

Сынтәа ҳарҵага шәҟәы «Анбан» 150 шықәса ахыҵра азгәарҭоит.

1865_ш. еиқәдыршәеит аурыс графика шьаҭас иаҭаны аԥсуа алфавит. Ари алфавит аҿы иарбоуп иахьатәи аԥсуа литературатә бызшәазы иҷыдароу 64 нбан. Ари алфавит ауп иахьа уажәраанзагьы аԥсуа жәлар рхы иадырхәо. Алфавит аҿы иарбоу анбанқәа зегьы шәаԥхьа иқәу шәырҵага шәҟәы иануп.

- Рапхьаҟатәи арҵага шәҟәы анбан еиқәзыршәада, ахәыҷқәа?

Аҵ.: Раԥхьазатәи арҵага шәҟәы «Анбан» еиқәиршәеит Д. И. Гәлиа.

Арҵ.: - Ҭыԥс иааннакылозеи шәара шәзы арҵага шәҟәы «Анбан»?

Аҵ.: Анбан ҳа ҳзыҳәа,

Игәакьазоу шәҟәуп.

Ԥсышәала ҳаԥхьо

Хҟазҵаз иԥшьоу шәҟәуп!

Арҵ.: – Иаҳнарҵоузеи арҵага шәҟәы «Анбан»?

Аҵ.: – «Анбан» иаҳнарҵоит ԥсышәала аԥхьашьеи аҩышьеи.

Аҵ.: Цырала аԥхьашьа,

Уара иаҳурҵоит.

Ҳхатәы бызшәа – аԥсшәа,

Бзиа иаҳурбоит.

Арҵ.: – Ус анакәха, ҳара ҳхатәы бызшәа иахьзузеи?

Аҵ.: – Ҳхатәы бызшәа иахьзуп аԥсуа бызшәа.

Аҵ.: Схатәы бызшәа

Бзиа избоит,

Исҭахуп иарала

Сцәажәалар…

Шәацәыԥхамшьан

Аҳәара.

Шәааи, аԥсышәала

Ҳаицәажәалап!..

Арҵ.: –Аԥсышәала ицәажәо амилаҭ ԥсадгьылс ирымоузеи?

Аҵ.: – Аԥсуаа ҳаԥсадгьыл иахьзуп Аԥсны.

Арҵ.: – Шәааи иаҳгәалаҳаршәап Аԥсны иазку жәеинраалак.

Аҵ.: Амшыни ашьхақәеи рыбжьара,

Ишьҭоуп стәыла Аԥсынра!

Зны́к узбаз, иԥсы ара иаанижьуеит,

Дашьҭалан ҿыц Аԥсны даауеит.

Арҵ.: – Ахәыҷқәа, ҳара ҳахьынхо Ҳаԥсадгьыл зегь рыла иԥшӡоуп. Иԥшӡоуп ҳбызшәа. Ирацәоуп, иссируп ҳанбанқәагьы.

II. Аҵаҩҵәа рыдҵа разҵаара.

1. Ирҵахьоу анбанқәа ргәаларшәара.

Арҵ.: – Шәааи иаҳгәалаҳаршәап иаҳҵахьоу ашьҭыбжьқәеи анбанқәеи аԥсуа лфавит аҿы иарбоу.

Аҵ.: – а, у, и, н, л, м, с, р, ы, х, хь, хә, г, гь, гә, б.

Арҵ.: – Абжьыҟақәа арбану?

Аҵ.: – а, у, и, ы.

Арҵ.: – Избан изаҳԥхьазо арҭ абжьыҟа шьҭыбжьқәа ҳәа?

Аҵ.: – Избан акәзар, урҭ анаҳҳәо аҳауа иаҳҳылҵуа ҳәаҿы аԥықәсалара амазам.

Арҵ.: – Ацыбжьыҟақәа арбану?

Аҵ.: – н, л, м, р, х, хь, хә, г, гь, гә, б.

Арҵ.: – Избан урҭ ацыбжьыҟа шьҭыбжьқәа ҳәа ҳазрышьҭоу?

Аҵ.: – Избан акәзар, урҭ анаҳҳәо аҳауа иаҳҳылҵуа ҳәаҿы аԥықәсалара аиуеит.

Арҵ.: – Ҩ-дыргак рыла ишьақәгылоу ацыбжьыҟа шьҭыбжьқәа арбану?

Аҵ.: – хь, хә, гь, гә.

Арҵ.: – Урҭ рахьтә иԥшқоу ацыбжьыҟа шьҭыбжьқәа ҳәа ҳзышьҭоузеи?

Аҵ.: – хь, гь. Арԥшқага дырга иадгылоу ацыбжьыҟа иарԥшқоит.

Арҵ.: – Егьырҭ ацыбжь. шьҭ-қәа ҳашԥарышьҭоу?

Аҵ.: – Иҕәҕәоу ацыбжь. шьҭ-қәа ҳәа.

Арҵ: – Иҳаҩсыз аурок аҿы иарбан нбану иаҳҵоз?

Аҵ.: – Ашьҭыбжь [б] анб. Бб.

Аҵ.: – Анбан «Б» дыргак ала иарбоу шьҭыбжьуп.

Арҵ.: – Еиқәшәыршәа ацыраҟәа анбан «б» алаҵаны.

Аҵ.: – ба, би, бы, бу, уб, иб, ыб.

Арҵ.: – Шәаԥхьа аклассҕәы иану ацыраҟәа.

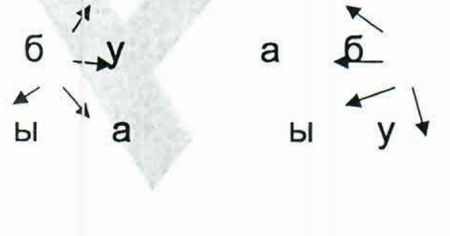

ба, би, бу, бы
аб иб уб ыб

Арҵ.: – Еиқәшәыршәа ажәақәа ашьҭыбжь б алаҵаны.

Аҵ. алаба, аласба, абру, абна, …

Арҵ.: – Шәаԥхьа аклассҿы иану ажәақәа.

а – баа	аб – га
аб – ру	а – ла – ба
аб – на	а – лас - ба

Абаҩрҵәыратә ҭаалым:

Сыжәба, сыжәдыр,
Сышәахашәмыршҭын!
Бжьы ссирк ахгоит,
Сырҵага шәҟәы.
Ҳаи, амарџьа!
Ушԥаҳҳашҭуа
Ҳанбан гәыраз
Уара ҳуеиҿырбоит.

2. Анбан шәҟәы ад. 52 аҿы иану атекст рарԥхьара (еизакны, даҷԥа, иалкааны).

III. Атема ашьақәырӷәӷәара.

1. Ахәмарра «Нбанк ҟьалахеит» (абжь. шьҭ-еи ацыбжь. шьҭ-қәеи реилыргаразы.

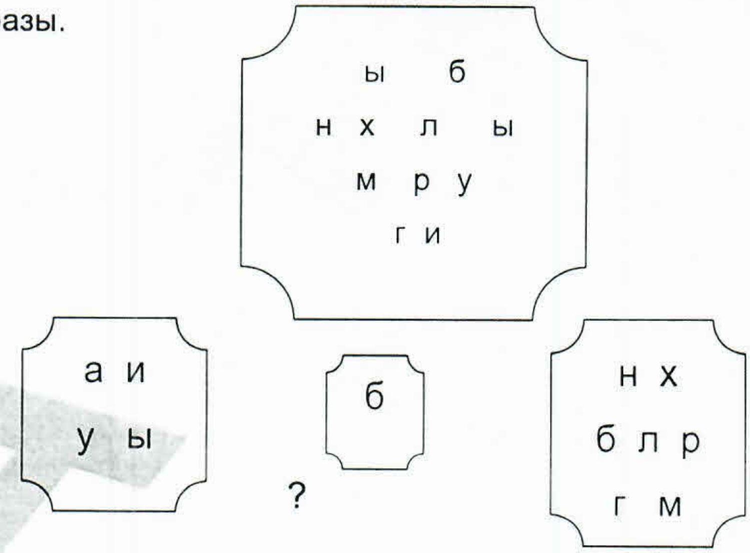

Абна илаланы ишнеиуаз анбанқәа ақәыршыҩ рыхьзеит. Ибаазар ҳәа ишәаны, ҩ-ҭыԥк алхны реиқәарԥсеит. Нбанк ҟьалахьеит. Иб-бо ицоит. Аҩызцәа ахьтәо абом.

- Шәааи ҳацхраап ари анбан. Аҩызцәа ахьтәоу азаҳԥшаап.

2. Арҵага (ад.53) иану асахьа азааҭгылара.

Арҵ.: – Ижәбозеи асахьаҿы?

Аҵ.: – Асахьаҿы иаабоит абна.

Арҵ.: – Абна ҳәа ҳзышьҭоу аҭыԥ зеиԥшроузеи?

Аҵ.: – Уаҟа ирызҳауеит ираҵәаны аҵлақәа, ашәҭқәа.

Арҵ.: – Изхәарҭоузеи абна?

Аҵ.: – Абна аҳауа арыцқьоит. Абнатә ԥсаатәқәеи аԥстәқәеи ӷьныс ирымоуп.

Арҵ.: – Абна иланы ижәбоузеи?

Аҵ.: – Абна илоуп алеи абгеи.

Арҵ.: – Закәытә ԥстәқәоузеи урҭ?

Аҵ.: – Ала ӷьнатә ԥстәуп. Абга бнатә ԥстәуп.

Ала ауаӷьы излаихәои?

Аҵ.: – Ала ауаӷьы иашҭа, игәара ахьчоит.

Арҵ.: – Иҟанаҵозеи ала, абри асахьаҿы?

Аҵ.: – Ала абга иашьҭоуп, иаршәоит, еишуеит.

Арҵ.: – Избан?

Аҵ.: – Избан акәзар, абга ауаӷьы инхамӷьа ааигәара иааир аԥхаста ҟанаҵоит. Ала еишуа хара иканацоит.

3. Аҳәоуқәа рышьақәыргылара асхема ианааланы.

|___ ___ ___ Ала абга еишуеит.

|___ ___ ___ ___ Алеи абгеи абна илоуп.

4. Аклассӷәы иану атекст аԥхьара. (Зны арҵаӷьы, анаӷьс аҵаӷьцәа).

Арҵ.: – Шәааи ҳаԥхьап аклассӷәы иану атекст. Уи еилҳаргоз асахьа ианаалоит.

Абна

Абар абна. Абга абна илан. Ала Мура абга абаны иауам.

Аҭаалым минуҭ

Арҵаӷьы анбанқәа лыцәкаԥсоит. Аҳәара ҟалҵоит ишьҭыхны, ииашаны еишьҭаргыланы аклассӷәаҿ иқәдыргыларц. Иагьалҵруп ҳарҵага шәқәы ахьыз.

А Н Б А Н.

Арҵ.: – Иаҳзалҵыз ажәа ҳаԥхьап зегьы.

Зегьы: – А Н Б А Н.

Арц.: – Шәааи, ҳазышәаҳәап ҳарцага «Анбан».

(Ацаҩцәа ашәа рҳәоит).

Анбан, анбан ԥсыс исхоу,
Уара уцәажәабжь сырҳала!
Сырцага шәҟәы сгәаҵа иҭоу,
Сан лыбызшәа сырцала!

Арҕзра

Ух, шьири сукәахшандаз,
Сырцага шәҟәы сгәаҵа иҭоу.
Уара снапқәа укәшауандаз,
Угәыдыскылоит сызхара.

5. Арцага (ад. 53) иану атекст аԥхьара. (Еизакны, ҳәоу-ҳәоула, иалкааны).

6. Иалкааны аԥхьара.

Арц.: – Анбан – б – злоу ажәақәа алкааны шәаҳзаԥхьа.

Абга, абар, абна

Арц.:– Мура ҳәа хьзыс измоузеи, ҳазԥхьаз атекст аҿы?

Арц.: – Мура иахьзуп ала.

Арц.: – Нбан дула изыҩузеи уи?

Арц.: – Избан акәзар, уи ала ахьыз ҷыда ауп.

Арц.: – Закәытә жәақәоузеи уаҳа ирыҩуа нбан дула?

Ац.: – Нбан дула ирыҩуеит ахатәы хьызқәа, ажәлақәа, абхьызқәа, ақалақьқәа, ақыҭақәа, амшынқәа, азиасқәа уҳәа уб. иц.

7. Ажәеинраала «Мура» аԥхьара, аҵара.

Арц.: – Мура иазкны аклассҕәаҿы ианууп ажәеираала. Шәааи ҳаԥхьап, нас иаҳҵап.

(Арцаҩы даԥхьоит, анаҩс аҵаҩцәа).

Мура.
Мура, Мура,
Са сласба!
Абга убама?
Исырба!

8. Ажәеинраала «Мура» ашәҟәаҟнытә аԥхьара.

9. Арцага (ад. 53) иану алу асахьа ахцәажәара.

Арц.: – Ари асахьаҿы ижәбо амаҭәар иахьзузеи?

Ац.: – Ари асахьаҿы иаҳбоит алу.

Арҵ.: – - Иахцәажәода алу?

Аҵ.: – Алу еикәуп игьежьу ѡ-хаҳә дук рыла. Рыгәҭаны акылҵәара ду амоуп. Уҟа иҭарҧсоит аҵыкәреи цыраҟа. Хыхь икәу ахаҳә аганаҿы кылҵәара хәчык амоуп. Уаҟа алаба ахаҵаны, хыхьтәи ахаҳә дыргьежьуеит. Ахаҳә гьежьыцыпхьаза аиҳаҧсара аҟнытә ашыла аанашьҭуеит (арҵаѡы ицхыраарала).

10. Ажәар:

Агәыблаа, саара хыла

(Арҭ ажәақәа асахьақәа рзыҟаҵоуп. Урҭ рцәакы аҵаѡцәа идеилыркаахоит).

11. Акласс'ҭәы иану ажәеинраала аҧхьара.

(Арҵаѡы даҧхьоит, анаѡс аҵаѡцәа).

Наала, бааила лагара!

Абар алу, благала!

Гәыблаала иаагала,

Саара хыла игала.

12. Арҵага (ад. 53) иану ажәеинраала аҧхьара.

(даҷла, еизакны, исахьаркны).

Аурок аихшьала.

Арҵ.: – Иахьа ишьақәҳарҭәҭәоз ашьҭыбжь, анбан иахьзузеи?

Аҵ.: – Иахьа ишьақәҳарҭәҭәеит ашьҭыбжь анбан Б.

Арҵ.: – Ашьҭыбжь [б] иазкны ажәеинраала згәалашәода?

Аҵ.: – Анбан Б

Анбыбы,

Абыб дәықәлеит

Ишьҭыббы.

Ахәмарра: «Еидышәкыл «анбанқәеи ацыракәеи».

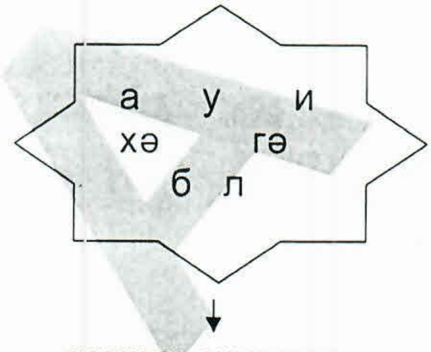

иалшәх ацыраҟәа

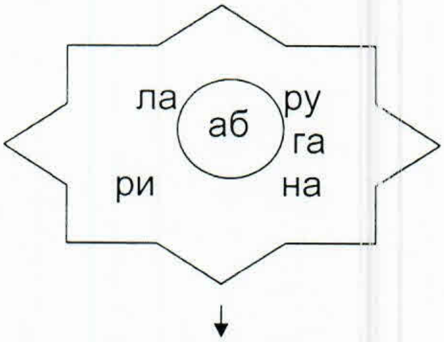

иалшәх ажәақәа

Анаѡс, ашә ахь бжьык гоит. Акласс дыѡналоит анбан акостиум зшәу аҵаѡы, дхырхәоит, нас ихәоит:

- Уа мшыбзиақәа, аҵаѡцәа!

Арц.: – Бзиара убааит!

Анбан: – Даара сшәеигәырҕьоит ахәыҷқәа. Акыр сзырҩуан. Исгәапхеит шәапхьашьа. Шәхатәы бызшәала аҷҷахәа шәцәажәоит. Сынтәа сара исхыҵуеит 150 шықәса. Сышқәс рацәоуп, аха сажәзом, сынбанқәагьы убас.

- Шәырҵага шәҟәы иагәылапсоу санбанқәа ирхышәҳәааузеи?

Ац.: –

I. Уанбанқәа ссируп,

Уанбанқәа пшзоуп.

II. Дырга рацәала,

Урҭ еиқәыршәоуп.

III. Дыргазаҵә анбанқәа

маҷым ара.

IV. Дыргаҩба анбанқәа

Ҳдылоит џьара.

V. Унбанқәа еишьҭаргыла,

Апхьашьа ҳнарҵоит.

VI. Иҭабуп ҳәа уаҳҳәоит,

Ҳаицәакны зегьы.

Аҵара лашарахь,

Шьҭа ҳамҩа аартуп.

Зегьы: Иҭабуп! Иҭҭабуп! Иҭабуп!

Арц.: – Иҭабуп ҳәа уаҳҳәоит иахьа сасра иаҳзааз ҳарҵага шәҟәы «Анбан», иара убас аҵаҩцәа. Ахәыҷқәа, шәара зегьы ибзианы шәхы аашәырпшит аурок аҿы. Азҵаарақәа рҭаққәа ҟашәҵеит, шәапхьеит, асахьақәа шәрыхцәажәеит, шәшәаҳәеит, анбанқәа шәрыхцәажәеит, ахәмаррақәа мҩапгагеит. Даара шәхазынақәоуп!